

Miroslav Stiplovšek

POVEZANOST ŠTRAJKA RUDARA U SLOVENIJI I BOSNI I HERCEGOVINI KRAJEM 1920. GODINE

Sa generalnim štrajkom rudara u Bosni i Hercegovini krajem 1920. godine slovenački rudari su bili povezani u dva pogleda: prvo, istovremeno su vodili pokret za povećanje nadnica koji je prerastao u štrajk, i drugo, u štrajku i husinskoj buni na području Tuzle neposredno su učestvovali i slovenački rudari koji su sredinom 1919. godine došli u Kreku da rade u ugljenokopima. Pri tome moramo naglasiti da je velika štrajkačka borba rudara u Sloveniji i u Bosni i Hercegovini jedan od najvećih klasnih sukoba u revolucionarnom periodu posle nastanka jugoslovenske države, pa ga po oštrini i toku možemo upoređivati sa štrajkom železničara aprila 1920. Buržoaske vlasti krvavo su se obračunale sa slovenačkim radnicima, a u rudarskom štrajku pale su radničke žrtve na području Tuzle. U istoriji revolucionarnog radničkog pokreta generalni štrajk zauzima naročito mesto još i zato što je bio poslednji veliki radnički štrajk koji su vodile legalne komunističke strukovne — sindikalne organizacije i što je služio vladi kao povod za objavu Obznane.

Slovenačko klasno sindikalno glasilo »*Delavec*« (Radnik) je o progona radničkog pokreta u Bosni i Hercegovini prvi put pisalo krajem maja 1919.¹ Posle toga je kongres slovenačkih klasnih strukovnih organizacija osudio nasilje nad radničkim pokretom u Bosni i Hercegovini.² Početkom jula je »*Delavec*« o toj problematici pisao opširnije, naglasivši da su u Bosni vlasti prilikom 1. maja poludile i da su zatvorile sve radničke poverenike. Taj čin »krajnje brutalnosti« je uzbudio također i radnike u Kreki i kako sva preklinjanja da se oslobode zatvoreni nisu pomogla »svi su rudari kao jedan čovek stupili u štrajk«.³

Međutim, uprava rudnika je, umesto da ispuni opravdane zahteve radnika i pomogne »da se tiraniji napravi kraj«, poslala u Sloveniju nekog svog inženjera koji je naročito u okolini Maribora prevario obećanjima grupu radnika i odveo ih u Kreku. Oni nisu znali za borbu bosanskohercegovačkih rudara i kad su došli u Kreku, smestili su ih u stanove iz kojih je prethodno vojska zbog učestvovanja u štrajku isterala domaće rudare sa porodicama. »*Delavec*«

je naglasio da »dovedeni, bolje rečeno zavedeni«⁴ Slovenci doduše neće moći zameniti brojnu domaću radnu snagu, »ali je svejedno borba bosanskim drugovima otežana.« Zbog toga je pozvao slovenačke rudare da ne nasedaju predstavniku radničke uprave u Kreki i da ne odlaze tamo na rad. Članak o prilikama u tom rudniku je »Delavec« završio konstatacijom da »više azijske politike verovatno nećemo naći nigde nego što je imamo u slobodnoj i »demokratskoj« Jugoslaviji.⁵

Tri meseca kasnije je »Delavec« objavio dopis slovenačkih rudara iz Kreke u kome su drugove u Sloveniji detaljnije upoznali sa borbom bosanskih rudara. Sredinom njihove teške borbe, zbog koje su »bili nečuvanim sredstvima proganjani«, slovenački rudari su se s velikom teškoćom, zaslugom hrabrih i neumornih drugova Ratka Sabiana i Draga Železnika, sindikalno organizirali u posebnu organizaciju u koju se u roku od jedne sedmice udružilo oko 200 članova. Bosanski i slovenački rudari su na velikom zajedničkom zboru u Kreki doneli rezoluciju u kojoj su tražili da se odmah obustave sva proganjanja štrajkača i da se odmah ponovo prime na rad, da se radnicima vrati Radnički dom i da se slovenačkim rudarima plate obećane nadnice.⁶ U članku »Delavca« slovenački rudari iz Kreke su također pisali da su lokalne vlasti u Tuzli i tamošnja rudnička uprava kad su morale (posle dugotrajnih posredovanja radnika), konačno, prema odredbi centralne vlade, prestati sa proganjanjem štrajkača, počele otpuštati sa rada organizatore slovenačkih rudara, jer, navodno, »huškaju radnike«. Tako je bio otpušten sa rada funkcioner slovenačke strukovne organizacije rudara Sabian, koji je bio izbačen iz stana, a htjeli su ga prognati iz Bosne. Tri sedmice su ga bosanski drugovi sakrivali od hapšenja, a konačno ga je morala rudnička uprava ponovo zaposliti. I otpušteni bosanski rudari se ponovo vraćaju na posao. U članku su također naglasili da su za vreme borbi u Kreki, »općenito ... slovenački rudari dobro držali«, ali da je bilo među njima i nekoliko mlakonja (mekušaca) koji su ometali razvoj i delovanje strukovne organizacije. Prilike su se dakle delimično poboljšale a to je možda bilo »samo zatišje pred buru«. Zbog toga je potrebno jačati organizacije, da bi spremne dočekale nove borbe.⁷ Rudnička uprava i vlasti, dakle, nisu uspele upotrebiti dolazak slovenačkih rudara kao sredstvo za pritisak na bosanske rudare. Slovenački rudari su odlučno podržali pravednu borbu bosanskih drugova, a isti su sa druge strane tražili da rudnička uprava ispuni novčana obećanja slovenačkim rudarima.

Moramo naglasiti da su slovenački rudari, koji su se sindikalno organizirali u Kreki bili također prvi slovenački radnici koji su se uključili u organizacije komunističkog Centralnog radničkog sindikalnog veća Jugoslavije (CRSVJ). Desničarsko vodstvo slovenačkih klasnih strukovnih organizacija je naime aprila 1919. uspeo

sprečiti da se Strukovna komisija za Sloveniju zajedno sa drugim pokrajinskim centralama klasnih sindikata udruže u CRSVJ. Tako su desničari uspeali povremeno izolovati klasni strukovni pokret, ali su u njemu, naročito među rudarima i železničarima, jačale komunističke snage koje su nastojale da se slovenački klasno svesni radnici udruže na političkom i sindikalnom području u okviru Socijalističke radničke stranke Jugoslavije (komunista), odnosno CRSVJ. Kad su rudari u trboveljskim revirima krajem 1919, pomoću političkog štrajka hteli na silu postići oslobađanje komunističkog agitatora iz zatvora, državne vlasti su morale priznati da su socijalno demokratske desničarske vođe izgubile uticaj na rudare.⁸ Krajem godine 1919. su takođe rudari u Kočevju uključili svoju sindikalnu podružnicu u CRSVJ.⁹ Tako se upravo u najjačem strukovnom savezu Strukovne komisije u Uniji slovenačkih rudara, u kojoj su bila krajem 1919. god. 7342 člana, pojačavao pritisak za udruživanje u CRSVJ. Kad su se 1. januara 1920. i slovenački železničari konačno udružili u Savez saobraćajnih i transportnih radnika i službenika Jugoslavije, a udruživanje su tražili i radnici nekih drugih struka, desničarsko vođstvo slovenačkih klasnih sindikata moralo je popustiti i sa 1. aprilom 1920. god. Strukovna komisija se uključila u CRSVJ.¹⁰ S tim je bio postignut značajni uspeh povezivanja slovenačkih radnika sa revolucionarnim pokretima u drugim jugoslovenskim pokrajinama.

Ali desničari se nisu pomirili sa tim porazom, te su posle toga svim sredstvima nastojali sprečiti udruživanje pokrajinskih stručnih saveza u centrale pojedinačnih struka u okviru CRSVJ. Tako su i desničarske vođe Unije slovenačkih rudara, na kongresu od 20. do 23. maja 1920. u Slavonskom Brodu, sprečile njeno uključivanje u Savez rudarskih radnika Jugoslavije (SRRJ). Ali učesnici kongresa su poznavali komunističku orijentaciju slovenačkih rudara i znali su da su spremni udružiti se i protiv volje svojih funkcionera. Zato je kongres posle pozvao slovenačke rudare na udruživanje u SRRJ, te je u njegovim vodećim organima rezervisao mesta za predstavnike Unije slovenačkih rudara.¹¹ Pokrajinsko vođstvo KPJ za Sloveniju je posle toga organiziralo u trboveljskim revirima masovna zborovanja na kojima su rudari tražili da se odmah ujedine i osuđivali ponašanje desničarskih funkcionera Unije slovenačkih rudara na kongresu u Slavonskom Brodu.¹² Međutim, isti, uprkos jasno izražene volje rudara, nisu hteli pristati na ujedinjavanje, a nezadovoljstvo u revirima je podsticala i popustljivost vođstva Unije slovenačkih rudara u borbama za nadnice sa Trboveljskim ugljenokopnim društvom. Zbog toga je komunistički list »*Rdeči prapor*« (Crveni barjak) pozvao rudare da izađu iz Unije i osnuju nove strukovne organizacije.¹³ Augusta 1920. je oko 10 000 slovenačkih rudara objavilo svoj ulazak u SRRJ. U Sloveniju je došao sekretar SRRJ Janko Petaković, a onda je poteklo organizovanje podružnica SRRJ.¹⁴ Način, na koji su rudari izborili ujedinjenje, to jest,

istupanjem iz Unije slovenačkih rudara i neposrednim osnivanjem podružnica SRRJ, svedoči kako se tvrdoglavo slovenačka socijalna demokracija odupirala ujedinjavanju. Odluka slovenačkih rudara je imala velik odjek i u jugoslovenskom okviru. Beogradske »Radničke novine« su naglasile: »Taj veličanstveni uspeh na putu ujedinjenja jugoslovenskog proletarijata, čiji značaj je velik, kako za pokret rudarskih radnika, tako i za celokupni radnički pokret u Jugoslaviji, pozdravljamo sa najvećim oduševljenjem kao najvidniji i najveličastniji znak za konačni trijumf ujedinjenja celokupnog proletarijata i komunističkih ideja u Jugoslaviji i konačnog sloma socijalizdajica.«¹⁵ Slovenački rudari su se, dakle, tek posle dugotrajne borbe uspeali udružiti u SRRJ, čime su ispunili i neophodan uslov za uključivanje u velike zajedničke akcije jugoslovenskih rudara. Najveću borbu su posle toga vodili zajedno sa rudarima iz Bosne i Hercegovine.

Pod vođstvom SRRJ, u jesen 1920. godine slovenački i bosanskohercegovački rudari zbog osetnog poskupljenja životnih potreba vodili su veliki pokret za nadnice, koji je zbog nepopustljivosti rudničkih uprava i pokrajinskih i centralnih vlasti postajao sve oštriji.¹⁶ Slovenačke strokovne organizacije su 7. oktobra 1920. podnele ravnateljstvu Trboveljskog ugljenokopnog društva (Trboveljske premogokopne družbe — TPD) i direktijama državnih rudnika, a ujedno i pokrajinskoj vladi za Sloveniju, svoje zahteve za povećanje nadnica. Ovde je potrebno istovremeno napomenuti, da je pokrajinska organizacija SRRJ morala uložiti velike napore za postizanje jedinstvenog nastupa rudara, kojih je bilo doduše izdaleka najviše organiziranih u komunističkim strokovnim organizacijama, ali je jedan mali broj bio učlanjen i u socijaldemokratsku Uniju slovenačkih rudara, hrišćansko-socijalni Jugoslovenski strokovni savez (Jugoslovenska strokovna zveza — JSZ) i Narodni strokovni savez (Narodna strokovna zveza — NZS). Pre prvih pregovora sa upravama rudnika i rudarskom prefekturom u Ljubljani 20. oktobra su se na inicijativu SRRJ zastupnici svih strokovnih organizacija saglasili u zajedničkim zahtevima za povećanje osnovnih nadnica za 134% i povećanje nabavnih doprinosa za 110%.¹⁷ Ovde je potrebno upozoriti još i na činjenicu da je u Sloveniji većina rudara bila zaposlena u rudnicima Trboveljskog ugljenokopnog društva (TPD), a tek manjina u državnim i privatnim rudnicima, te je stoga bilo potrebno voditi borbu sa više poslodavaca, dok su rudari u Bosni i Hercegovini bili zaposleni samo u državnim rudnicima. Sve je to imalo uticaja na neke specifičnosti u razvoju pokreta za nadnice u Sloveniji u poređenju sa borbom rudara u Bosni i Hercegovini.

Kako je na prvim pregovorima upravnik TPD ponudio samo neznatno povećanje zarada i pošto je tvrdio da veće povećanje ne bi bilo moguće bez povećanja cena za ugalj, sekretar SRRJ predložio je osnivanje posebne komisije za pregled faktura TPD i utvr-

divanje egzistencijalnog minimuma za radnike. Na novim pregovorima 22. oktobra bila je sastavljena 18-člana komisija od predstavnika državnih vlasti, rudara i potrošača. Komisija se nije mogla usaglasiti i postići jedinstven stav u predlogu za egzistencijalni minimum radnika. Zastupnici radnika su predlagali taj minimum u visini od 42 krune, zastupnici pokrajinske vlade 37 kruna, a zastupnik TPD samo 19 kruna na dan.¹⁸ Iz toga se vidi da su morali čak i zastupnici vlasti priznati opravdanost radničkih zahteva, a na drugoj strani uprava TPD nije bila spremna priznati čak ni polovinu zarade potrebne za zadovoljavanje najnužnijih životnih potreba radnika. Ovde je potrebno također napomenuti da su predstavnici strukovnih organizacija svoje zahteve podkrepili podrobnim statističkim podacima kojima su pokazali, kako sa jedne strane usled povećanja skupoće stalno padaju realne zarade radnika a sa druge strane rastu dobiti rudarskih preduzeća. Zbog toga je uz sakupljene podatke »Crveni barjak« (Rdeći prapor) naglasio da se u tom pokretu za nadnice ne radi samo o poboljšanju materijalnog položaja rudara, nego i o ograničavanju basnoslovnih profita TPD.

Ali predstavnici TPD na daljim pregovorima u novembru i početkom decembra nisu bili spremni da popuste. I predstavnici rudarske prefektуре odstupili su od svog predloga za egzistencijalni minimum i predložili samo 10% povećanja zarada, što je bilo za rudare neprihvatljivo s obzirom na to da se cene namirnica u zadnjem tromesečju povećale za 47%, a odeća čak i za 130%. Za zarade koje su imali dotada, radnici su mogli kupiti samo polovinu potrebnih životnih potrepština. Predstavnik pokrajinske vlade za Sloveniju je izjavio, da ista ne može naterati TPD na popuštanje i da nema smisla i dalje posredovati kod pregovora. Centralna vlada je onda na zahteve strukovnih organizacija u Beogradu krajem novembra ponovo obavezala ljubljansku pokrajinsku vladu da posreduje u sporu. Tada je u njeno ime rudarska prefektura odgovorila da su vladini organi uradili sve da bi spor oko nadnica mirno rešili i naglasili da zahtevi SRR za Sloveniju »nisu opravdani, nego su više političkog značaja.«¹⁹

Pokrajinske vlasti su, dakle, nastojale da pokret za nadnice proglase političkim, a u međuvremenu su se već i pripremale na ugušivanje očekivanog štrajka i mogućih nemira. O tome svedoče izvještaji o situaciji okružne prefektуре u Celju koja je već na početku pregovora 22. oktobra tražila od pokrajinske vlade da njeno poverništvo za unutrašnje poslove isposluje kod zapovedništva Dravske divizijske komande da pošalje za sprečavanje »protivdržavnih akcija« u trboveljske revire pouzdane vojne jedinice, i to ne onda kad nemiri već izbiju nego onda kad se pojavi opasnost da do njih dođe. Pri tome je naročito upozorila na iskustva iz velikog štrajka železničara i iz velikog generalnog štrajka aprila 1920, kada su rudari u Trbovlju »objavili sovjetsku republiku« i

kad je posredovanje vojske bilo suviše kasno. Zbog toga je u zaključku izveštaja okružne prefektуре iz Celja ponovo naglasila potrebu blagovremenog posredovanja vojske, »da ne dođe zbog kašnjenja do opsežnih nemira.«²⁰

Nepopustljivost TPD i opisano ponašanje vlade kao i njenih organa su vodili u štrajk koji je posle toga počeo 17. decembra u trboveljskim revirima, Kočevju, Rajhenburgu i Hudoj jami kod Laškog, a onda su se štrajkačima pridružili još i rudari u privatnim rudnicima u Krmelju i Mirnoj, tako da ih je zajedno štrajkovalo 9640. Rudari u državnim rudnicima u Velenju i Zabukovici, kao i u privatnom rudniku u Lešah kod Prevalja se nisu pridružili štrajkačima. Od toga ih je odvratila socijaldemokratska Unija slovenačkih rudara, u kojoj je bila učlanjena većina rudara iz navedenih rudnika. Istovremeno su uprave državnih rudnika pokazale spremnost na pregovore sa zastupnicima Unije. Time su socijaldemokrati i uprave državnih rudnika razbile jedinstveno stupanje rudara u štrajk. Taj postupak je bio i oblik osвете socijaldemokrata zbog zaključaka izvršnog odbora CRSVJ na sednici 14. decembra 1920. o isključivanju Strukovne komisije za Sloveniju iz svog sastava. U objašnjenju tog postupka opisano je sabotiranje stvarnog ujedinjavanja koje su izveli desničarski funkcioneri Strukovne komisije za Sloveniju kao pokrajinske centrale CRSVJ za Sloveniju.²¹ Znači, da je do štrajka rudara došlo upravo u vreme kad su se u Sloveniji konačno razišle socijaldemokratske i komunističke strukovne organizacije koje su bile po broju članova i aktivnosti najснаžnije u slovenačkom sindikalnom pokretu. Jezgro strukovih organizacija CRSVJ u Sloveniji su predstavljali upravo rudari.

Predstavnici Unije su najpre u rudniku u Lešah 20. decembra uspeali sa predstavnicima Hencklovog preduzeća zaključiti za 230 rudara kolektivni ugovor o povećanju zarada za oko 50%, a naredna dva dana su zaključili nove kolektivne ugovore i za rudare u državnim rudnicima u Velenju (858 zaposlenih) i u Zabukovici (230 zaposlenih). U njima su postigli povećanje osnovnih zarada, dodataka na skupoću i nabavnih doprinosa, a uprave državnih rudnika su se također obavezale da će u njihovim prodavnicama rudari moći kupovati određenu količinu prehrambenih artikala po sniženim cenama. Ukupno povećanje zarade je iznosilo oko 40%.²²

Štrajk je bio dakle ograničen na rudnike TPD i na privatne rudnike u Krmelju i Mirni. Za razliku od štrajka u Bosni i Hercegovini, gde su tamošnji rudari u državnim rudnicima morali ići u borbu za poboljšanje materijalnih uslova, u Sloveniji su uprave državnih rudnika delimično zadovoljile zahteve zaposlenih, te u njima nije došlo do štrajka. U Bosni i Hercegovini se u drugoj polovini decembra 1920. pokret za nadnice zaoštrio i doveo do gene-

ralnog štrajka, a u Sloveniji je doduše štrajkovala većina rudara, ali štrajk nije bio opšti. Štrajk slovenačkih rudara »je bez sumnje imao određeni uticaj na izbijanje generalnog štrajka rudara Bosne i Hercegovine 21. decembra 1920. godine«,²³ a o povezanosti pokreta za nadnice rudara u jesen 1920. i o njihovom jedinstvenom vođenju preko beogradskog vodstva SRRJ svedoče i članci u »*Glasu slobode*«. Dana 2. novembra je sekretar SRRJ Janko Petaković, koji je neposredno vodio pokret za nadnice slovenačkih rudara, u tom časopisu objavio članak o položaju bosanskih rudara i pozvao ih da budu spremni na borbu za povećanje nadnica. U istom broju je »*Glas slobode*« kao podstrek pokretu za nadnice u Bosni i Hercegovini objavio članak o toku akcije za povećanje nadnica u Sloveniji. Prikazao je opravdanost zahteva slovenačkih rudara i opisao, kako odgovorni vladini faktori odugovlače pregovore, a istovremeno preti da će doći do ekonomskog štrajka na koji su gladni slovenački rudari, usled odbijanja njihovih zahteva, spremni, i koji će sigurno uticati na postupke rudara u drugim pokrajinama.²⁴ Zanimljivo je da su usled toga predstavnici državnih vlasti u Sarajevu kod prvih pregovora sa predstavnicima rudara Bosne i Hercegovine ponudili 10% povećanje nadnica, što naravno isti nisu mogli prihvatiti. »*Glas slobode*« je 9. decembra objavio članak o pretećem štrajku 25 000 jugoslovenskih rudara, u kome je Janko Petaković veoma detaljno opisao neizdržljiv položaj slovenačkih rudara.²⁵ Konačno je »*Glas slobode*« 20. decembra objavio vest o početku štrajka u svim većim rudarskim središtima u Sloveniji, zajedno sa konstatacijom da centralna i pokrajinska vlada zbog odbijanja zahteva za nadnice teraju i rudare u Bosni i Hercegovini na štrajk.²⁶

Centralne i pokrajinske vlasti su rešile da svim sredstvima uguše štrajk u Sloveniji i u Bosni i Hercegovini, ali su pri tome upotrebile različitu taktiku. U trboveljske revire su civilne i vojne vlasti već na dan izbijanja štrajka 17. decembra poslale pojačanja oružnicima, kao i vojne jedinice. Isto tako su pojačale posade u drugim krajevima gde su rudari štrajkovali. Ograničili su pravo okupljanja na zborovima, a TPD je ukinula i opskrbljivanje rudara životnim namirnicama iz svojih trgovačkih skladišta.²⁷ Sa više provokacija (objavljivanjem opsadnog stanja i zabranom delovanja podružnica SRR u Zagorju, optužbom da su rudari ukrali eksplozivni materijal i u vezi sa tim istragama u stanovima rudara, itd.) vlasti su badava pokušavale narušiti disciplinu i jedinstvo štrajkača da bi se lakše s njima obračunale. Tarifni odbor SRR za Sloveniju je sa posebnim plakatom na početku štrajka upozorio rudare da moraju u njemu »*pokazati uzvišenost naše proleterske borbe i zaštititi njenu čast, dostojanstvo*, te da treba usled toga da su istrajni, požrtvovani i disciplinovani i da treba da ispunjavaju njegova uputstva, naročito što se tiče oružnika i vojske. Na posredovanje SRR vlasti su vanredno stanje u Zagorju ukinule, a zanimljiv je bio

zahtev lokalnih vlasti u revirima da se vojne jedinice zamene pošto navodno simpatiziraju sa štrajkačima.²⁸ CRSVJ je 24. decembra pozvao slovenačke radnike na solidarnost sa rudarima. Na to da je TPD zatvorila svoje prodavnice organizirani radnici treba da odgovore žrtvovanjem jednodnevne zarade u korist štrajkačkog fonda rudara, da bi isti izdržali u pravednoj borbi.²⁹

Građanske novine su pokušale prikazati rudare neodgovornim jer će navodno štrajkom prouzrokovati pomanjkanje uglja za grijanje tokom nastupajuće zime i ometati saobraćaj i proizvodnju u fabrikama, a štrajk su počele proglašavati političkim. Demokratsko glasilo »*Jutro*« je uz najavu strukovnog odbora slovenačkih rudara da će doći do generalnog štrajka rudara i u drugim jugoslovenskim pokrajinama utvrdilo da štrajk ima »i svoju političku pozadinu, te su ga komunističke vođe zamislile i kao nekakve »kraftprobe« koje treba da definitivno utvrde komunističke pozicije među slovenačkim radnicima i predstavljaju polaznu tačku za daljnje eksperimente.«³⁰ Klerikalni časopis »*Slovenec*« je naglasio da ocenu političkog značaja štrajka potvrđuje upravo činjenica da su 21. decembra počeli štrajkovati i bosanski rudari.³¹

Komunistički časopis »*Crveni barjak*« (Rdeći prapor) je u zadnjem broju pre zabrane izlaženja objavio članak »*Vlada počela sa progonom rudara*«, u kome je na osnovu izveštaja iz Sarajeva, od 26. decembra opširnije rasvetlio tok štrajka u Bosni i Hercegovini. Sarajevska vlada je izdala naredbu da će rudari, koji se ne vrate na posao do 24. decembra izgubiti sva prava iz radnog odnosa, a kolonisti i njihove porodice, koji stanuju u državnim stanovima, izgubiće stanarsko pravo. Na osnovu ove naredbe su u vreme katoličkih božićnih praznika vlasti pomoću vojske provalile u Tuzli, Zenici i u drugim mestima u rudarske stanove i izbacili iz njih usred najgore zime porodice rudara i njihov nameštaj. Došlo je do potresnih prizora, a ponašanje vlasti je »*Crveni barjak*« označio kao »*strahovite represalije*«. Pri tome je naglasio da su rudari u Bosni i Hercegovini morali stupiti u štrajk iz istih razloga kao i njihovi slovenački drugovi. I njima su štrajk »nametnuli nemilosrdna tvrdoglavost preduzimača i bezbrižna površnost organa koji bi trebali ... štiti bespravnog radnika od zločinačkog i nasilnog iskorištavanja preduzimača.« Umesto toga je vlada kao podršku rudničkim upravama poslala vojsku: »*Premda su štrajkači uveli strogu disciplinu i sprečili sve moguće da se štrajk odvija u miru i redu, poslali su u rudarske revire nahuškani vojnici koji su vršili nasilje nad ženama, devojkama, decom i rudarima*«. Kad su građanske novine uvidele da rudari ne dozvoljavaju da se izazovu, počele su »vapiti nad bednim, mirnim rudarima.« Slovenački i bosanski rudari mirno podnose svako nasilje pošto su svesni opravdanosti svojih skromnih zahteva i pošto znaju da je čitav jugoslovenski proletarijat spreman da im pruži moralnu i materijalnu podršku.³²

O daljnjem razvoju nasilja nad rudarima u Bosni i Hercegovini, o toku oružanog sukoba između oružnika, policije i vojnika sa štrajkačima u Husinu, o radničkim žrtvama i okrutnom postupanju sa uhapšenim rudarima, u Sloveniji radnici nisu bili objektivno obavješteni. Već 27. decembra pre podne bile su prekinute telefonske i telegrafске veze sa štrajkačima u Bosni i Hercegovini, te se tako slovenački rudari ni neposredno ni preko beogradske centrale SRRJ, odnosno CRSVJ nisu mogli informisati o toku štrajka bosanskohercegovačkih rudara. Pored toga Obznanom je bilo zabranjeno i daljnje izdavanje komunističkog »Crvenog barjaka« (Rdečega prapora). Slovenačke novine su objavljivale samo zvanične izveštaje o krajnjem zaoštavanju štrajkačke borbe na području Tuzle i u drugim bosanskohercegovačkim revirima, u kojima su za naoružani sukob i krvoproliće optuživali samo komuniste. U zvaničnom izveštaju od 28. decembra bilo je rečeno da štrajk u Bosni slabi i da se sve više rudara javlja na posao. Zbog toga su se komunisti »latili krajnjih sredstava i ne prezaju ni od zločina. Njihove naoružane bande idu od sela do sela, od rudnika do rudnika i agituju protiv onih koji hoće da rade. Jučer je jedna takva banda u Tuzli pucala na 20 oružanika, od kojih je bio jedan ubijen, a jedan povrijeđen.« U drugom izveštaju iz Sarajeva, međutim, zapisano je da su komunisti u tuzlanskom srezu huškali seljake na ustanak i da su u krvavom sukobu sa njima dva oružnika mrtva. Zbog toga je akciju na održavanju reda preuzela vojska.³³ U slovenačkom glasilu demokratske stranke bila je objavljena i netačna vest da su rudari u Bosni već militarizirani, a u trboveljskim revirima će biti uskoro.³⁴ U narednom zvaničnom saopštenju od 29. decembra je bilo naglašeno, »da je rudarski štrajk u potpunosti komunistički čin.« Uhapšeno je bilo 85 radnika koji su pucali na oružnike, a uhapšeni su i strani agitatori. Prilikom kućnih pretresa u radničkim stanovima otkriveno je oružje i municija, a izvještaj naročito naglašava: *Najzanimljivije je da su ušli u trag komunističkoj arhivi koja dokazuje da bi ovaj pokret mogao imati većih posledica. Iz ovih dokumenata se može videti da je komunistički odbor već imenovao komesare, potkomesare i ostale funkcionere sovjetske uprave.*³⁵ Zbog pokušaja »da se izazove državni prevrat« u brojnim krajevima Bosne i Hercegovine su u toku i akcije na osnivanju narodne garde za nastup protiv komunista.³⁶ Na dan Nove godine je »Jutro« obavještavalo o objavljivanju prekog suda u Tuzli, o tome da su svi komunistički ustanici pohapšeni, a izveštaj je završen konstatacijom da »je Bosna mirna.«³⁷ Slovenačke građanske novine su pomoću alarmantnih i netačnih izveštaja o štrajku u Bosni i Hercegovini kao i pomoću komentara pokušale opravdati prihvatanje odredbi o militarizaciji rudara i železničara u štrajkovima i nemirima kao i Obznanu, a naročito su htele svojim pisanjem demoralisati slovenačke rudare.

Tok štrajka u Bosni i Hercegovini je presudno uticao na mere centralnih i pokrajinskih vlasti za okončanje štrajka u Sloveniji. Odmah posle krvoprolića na Husinu, beogradska vlada je odlučila ugušiti svaki štrajk slovenačkih rudara pomoću »blagog« metoda. Ljubljanska pokrajinska vlada je na njen zahtev već 28. decembra *zakazala pregovore* između predstavnika TPD i strukovnih organizacija uz pretnju za daljnje mere ako se pozvani ne odazovu pozivu. Zajedno sa pozivom je bila objavljena vest iz Beograda da će rudari u trboveljskim revirima biti militarizovani. Socijaldemokratski časopis »*Naprej*« je također pisao da je klub socijalističkih poslanika u Konstituenti već protestovao protiv nameravane militarizacije.³⁸

Na pregovorima su se predstavnici TPD protivili predlogu vlade da se zarade u proseku povećaju za 40% (to je nivo koji je bio kolektivnim ugovorom već utvrđen za rudare u državnim rudnicima). Istrajali su na zahtevu da je uslov za povećanje zarada povećanje cena za ugalj. Nakon što je Obznanom delovanje SRRJ zabranjeno vlasti su nastupile još odlučnije. Centralna vlada je poslala u Ljubljanu i Trbovlje predstavnike Ministarstva za socijalnu politiku da okončaju pregovore silom. Predstavnici vlade su od TPD tražili da izjednači zarade svojih zaposlenih sa platama rudara u državnim rudnicima i odmah isplati povećanje, a posebna komisija će utvrditi opravdanost zahteva za povećanje cena uglja a radnicima su naredili da se 10. januara 1921. vrate na posao »inače bi trebalo protiv štrajkača i njihovih vođa nastupiti sa najstrožijim sredstvima«. Rudarima su zapretili da će ih odmah otpustiti. Komunistima su vlasti zabranile organizovanje skupova radnika štrajkača, a 10. januara su oružnici uhapsili sekretara SRRJ Janka Petakovića i odveli ga iz revira u Beograd.³⁹ Demokratski list »*Jutro*« je naglasio da su komunisti štrajk »skrenuli na političko polje«, da je vlada »rešena preduzeti sve mere koje proizilaze iz poznate odredbe ministarskog saveta protiv komunističkog rovarenja«, te da će TPD rudare, koji se ne vrate na posao, zajedno sa otpuštanjem sa posla deložirati iz stanova, dok će vlasti glavne huškače progmati u zavičajne opštine.⁴⁰

Uprkos pretnjama otpuštanja sa posla, predstavnici SRR nisu pozvali radnike da se vrate na posao. Tek kad ih je predstavnik pokrajinske vlade na razgovorima 11. januara prepodne uverio da će vlasti naterati TPD da poštuje dogovor i kad su na popodnevnom skupu u Trbovlju radnike upoznali sa rezultatima razgovora, funkcioneri SRR su pozvali rudare da počnu raditi. U Kočevju su rudari već 10. januara popodne počeli raditi, ali kad su saznali da u trboveljskim revirima još štrajkuju, ponovo su prekinuli sa radom. Oružnici su sledećeg dana uhapsili 15 »huškača«, a posle podne su se kočevski rudari vratili na posao. U potpunosti je normalan rad u trboveljskim revirima počeo 12. januara, a samo u Krmelju se štrajk protegao do 27. januara, pošto vlasnik Jakil nije hteo povećati zarade.⁴¹

Posebna ministarska komisija, sastavljena od predstavnika Ministarstva za socijalnu politiku, šumarstvo i rudarstvo, pripremila je do 19. januara odredbe novog kolektivnog ugovora sa TPD. Njime je bila utvrđena za I kategoriju minimalna nadnica od 35 kruna, za II kategoriju 30 kruna, za III kategoriju 24 krune i za IV kategoriju 17 kruna, i za svaku smenu po 27 kruna dodatka na skupoću. Akordni iznosi su bili povećani za 10%. Kvartalni nabavni doprinos je bio utvrđen na 500 kruna za rudare, 200 kruna za ženu i po 150 kruna za decu. Rudari, koji nisu dobili stanove od TPD, su dobili mesečno još i po 15 do 30 kruna stanarine. Što se tiče dodatka na skupoću bilo je utvrđeno da će se isti menjati svaka tri meseca s obzirom na promene cena za prehrambene artikle.⁴²

Rudarski štrajk se završio u uslovima vanrednog zakonodavstva, koje je onemogućilo delovanje organizacije SRRJ. Međutim, komunisti su kao izabrani radnički poverenici uspeli saradivati kod konačnog formiranja kolektivnog ugovora, u kome su izborili rudarima TPD čak i viša primanja nego što su ih imali zaposleni u državnim rudnicima. To je bio bez sumnje veliki uspeh posle obznane zabranjenog SRRJ.

Štrajk je imao vanrednog odjeka, međutim, socijaldemokrati su pokušali da ga iskoriste za to da odvrte radnike od komunista. Hteli su se prikazati kao bolji zastupnici radničkih interesa nego što su bile komunističke strukovne organizacije; ukratko hteli su pridobiti rudare za ponovni ulazak u svoju Uniju slovenačkih rudara.⁴³ Međutim, udarac, koji su doživele komunističke organizacije sa Obznanom, socijaldemokrati uprkos svim naporima kao i podršci vlasti nisu uspeli iskoristiti to za jačanje svojih organizacija. Hrišćanskosocijalni list »Novi čas« (Novo vreme) je uz štrajk napisao: »Trboveljski štrajk, koji je vlada okončala sa grubim ukazom, nakon što je uništila najvažnija oružja radnika — slobodu skupljanja i udruživanja, je pokazao, kako se je jugoslovenski kapital u punoj tišini organizovao i razvio u snagu.«⁴⁴

Takav je bio dakle kraj velikog štrajka slovenačkih rudara, na koji je, kao što smo već naglasili, presudno uticalo krajnje zaoštavanje štrajkačke borbe bosanskohercegovačkih rudara, koja je dostigla kulminaciju sa husinskom bunom. U njoj je došao do potpunog izražaja bratski odnos bosanskohercegovačkih radnika prema slovenačkim rudarima i njihovim porodicama, koje su vlasti usred zime izbacile na cestu. U selima oko Tuzle su im pružili ne samo sigurno utočište, nego su ih i branili od daljnjih progona. To je bio svetli primer radničke solidarnosti i bratstva, a zajednička štrajkačka borba slovenačkih i bosanskohercegovačkih rudara krajem godine bila je prekretnica u predratnom revolucionarnom radničkom pokretu.

Na završetku prikazivanja toka velikog rudarskog štrajka u Sloveniji na prekretnici 1920/21. i nekih elemenata povezanosti revolucionarne borbe slovenačkih i bosanskohercegovačkih rudara upozorićemo još i na velike protestne skupove slovenačkih radnika 1922. godine protiv izvršenja smrtne presude nad učesnikom husinske bune Jurom Keroševićem. Protestne skupove, koje je sazvalo vodstvo nezavisnih strukovnih organizacija početkom novembra 1922. godine u Ljubljani i na Jesenicama, policija je zabranila. Isto tako je zaplenila i članak u legalnom komunističkom časopisu »Radničke novosti« (Delavske novice), koji je opširno pisao o toku ove protestne akcije po Jugoslaviji i u svetu. Ali rudari u Trbovlju su uspeli organizirati veliki protestni skup,⁴⁵ a isto tako i oko 2000 mariborskih železničara. Trećeg decembra 1922. su protestovali protiv smrtne kazne za Keroševića i u rezoluciji vladi naglasili, da bi njegovo streljanje smatrali »kao znak njenog neprijateljskog raspoloženja prema svim radnicima Jugoslavije, kao i da se sa Keroševićem namerava ubiti pravo radnika na organizacije i štrajk. Naglasili su također da će se protiv takve politike radnička klasa uvek najodlučnije boriti. Skup je tražio pomilovanje Keroševića, »da se time dâ njemu i radnicima zadovoljština za sve podnete patnje.«⁴⁶ Akcije za oslobodenje na smrt osuđenog J. Keroševića, koje je pokrajinska organizacija KPJ za Sloveniju organizovala preko nezavisnih sindikata, spadaju među najznačajnije političke akcije slovenačkih radnika 1922. godine.

NAPOMENE:

- 1 Radnik (Delavec), br. 22, 31. 5. 1919.
- 2 MIROSLAV STIPLOVŠEK, Zamah strukovnog — sindikalnog pokreta u Sloveniji 1918 — 1922., Ljubljana 1979, str. 130, (Razmah strokovnega — sindikalnega gibanja na Slovenskem 1918 — 1922, Ljubljana 1979, str. 130.
- 3 U Kreki su rudari u stvari pružali oštri pasivni otpor, sa kojim su osetno smanjili iskop uglja u maju i junu 1919. (Generalni štrajk rudara Bosne i Hercegovine i husinska buna 1920, Tuzla 1981, dokumenat br. 32/II, str. 117—120 — cit. Generalni štrajk rudara BiH 1920).
- 4 Radnike su pozivali na rad u Kreku sa obećanjem za veoma privlačne nadnice, opskrbljivanje životnih namirnica po niskim cenama kao i za besplatnu podelu stanova i uglja za grijanje. Uprava državnog rudnika u Kreki je htela zaposliti oko 400 do 500 rudara te ih je tražila i u Hrvatskoj. Sa njima je nameravala kao sa štrajkbreherima slomiti dugotrajnu borbu bosanskih rudara (Generalni štrajk rudara BiH 1920., dokumenat br. 24/II, str. 103). Odeljenje za rudarstvo pokrajinske vlade u Sarajevu je kasnije na žalbe radničke komore Srbije odgovorilo, da je uprava rudnika u Kreki naručila nekoliko stotina pravih rudara iz svih slovenačkih pokrajina zbog stabilizacije proizvodnje, a što nije tačno, pošto su u okolini Maribora pridobili radnike za rad u rudniku u Kreki pre svega iz redova neorganiziranog seljačkog proletarijata (Radnik Delavec br. 27. 5. 7. 1919).
- 5 Radnik (Delavec), br. 27, 5. 7. 1919.

- 6 Taj skup bio je održan 5. jula, a predsedavali su mu u ime bosanskih rudara Stjepan Krajčec, u ime slovenačkih rudara Drago Železnik, a glavni govornik je bio član centralnog partijskog vodstva Kosta Novaković, koji je naglasio da su i oni sastavni dio organiziranog jugoslovenskog proletarijata. Železnik je prevodio za Slovence govore i tekst rezolucije, u kojoj su još i posebno naglasili, da se moraju rudari još više držati svoje organizacije, a što se tiče slovenačkih rudara oni su također tražili da treba da dobiju odgovarajuće stanove, a svi treba i da se sindikalno organizuju (Generalni štrajk rudara BiH 1920, dokumenat br. 31/II, str. 114—117).
- 7 Radnik (Delavec), br. 40, 4. 10. 1919.
- 8 Izveštaj o situaciji pokrajinske vlade za Sloveniju 2. 11. 1919. u Arhivu SR Slovenije; Miroslav Stiplovšek, navedeni rad, str. 611—612.
- 9 Nova istina, br. 19, 23. 12. 1919.
- 10 MIROSLAV STIPLOVŠEK, navedeni rad, str. 146—164; Naglašavamo da je odmah posle sindikalnog udruživanja 11. aprila bio i kongres udruženja stranaka, na kome je bila osnovana pokrajinska organizacija Socijalističke radničke stranke Jugoslavije (komunista) za Sloveniju sa oko 12 000 članova.
- 11 Crveni barjak (Rdeči prapor), br. 9, 26. 6. 1920.
- 12 Crveni barjak (Rdeči prapor), br. 5, 11. 6. 1920.
- 13 Crveni barjak (Rdeči prapor), br. 17, 28. 7. 1920.
- 14 Crveni barjak (Rdeči prapor), br. 20, 7. 8. do br. 27, 1. 9. 1920; u socijal-demokratskoj Uniji slovenačkih rudara je ostalo samo oko 1000 članova.
- 15 Radničke novine, br. 197, 19. 8. 1920.
- 16 O toku pokreta za nadnice rudara i o njegovom zaoštavanju u štrajk vidi navedeni rad M. Stiplovseka, str. 558—561.
- 17 Crveni barjak (Rdeči prapor), br. 42, 23. 10. i br. 45, 2. 11. 1920; Nadalje br. 299, 29. 12. 1920; najpre je naime Unija tražila povećanje nadnica za 50%, NSZ za 70% i za 100% povećanje nabavnih doprinosa, JSZ povećanje osnovnih nadnica za 75% i SRRJ za 134%.
- 18 Crveni barjak (Rdeči prapor), br. 47, 10. 11. i br. 49, 17. 11. 1920.
- 19 Crveni barjak (Rdeči prapor), br. 58, 18. 12. i br. 61, 29. 12. 1920.
- 20 Izveštaj okružne prefektуре Celje 22. 10. 1920. u fondu pokrajinske vlade za Sloveniju u Arhivu SR Slovenije; da samo pomenemo da su važni dokumenti o štrajku slovenačkih rudara na prekretnici 1920/21. objavljeni i u ediciji Izvori za istoriju komunističke stranke u Sloveniji u godinama 1919/1921. (Viri za zgodovino komunistične stranke na Slovenskem v letih 1919/1921), Ljubljana 1980.
- 21 Crveni barjak (Rdeči prapor), br. 60, 24. 12. 1920.
- 22 Kopači su dobili 35 kruna osnovne nadnice, 5,60 kruna dodatka na skupoću za ženu i za decu po 2,45 kruna dodatka na skupoću, a kvartalni nabavni doprinos su povisili na 250 kruna (Radnik /Delavec/, br. 3, 29. 1. 1921; Naprijed /Naprej/, br. 296, 24. 12. 1920).
- 23 Generalni štrajk rudara BiH 1920, str. 158.
- 24 Generalni štrajk rudara BiH 1920, dokumenat br. 1 i 2/III, str. 157—159.
- 25 Generalni štrajk rudara BiH 1920. dokumenat br. 4 i 5/III, str. 160—166.
- 26 Generalni štrajk rudara BiH 1920, dokumenat 13/III, str. 171—172; u članku je navedeno da je štrajk slovenačkih rudara počeo 18. decembra, a u stvari je počeo jedan dan ranije.

- 27 Slovenačko glasilo Jugoslovenske demokratske stranke »Jutro« (br. 102, 18. 12. 1920) je poslije toga utvrdilo, »da su nadležni faktori rešeni štrajk slomiti te da dakle neće dolaziti do nikakvih pregovora«. Ovde možemo da napomenemo da su slovenački demokrati onda bili u centralnoj vladi, a sredinom decembra 1920. su posle odstupanja poverenika klerikalne stranke preuzeli i vođenje pokrajinske vlade. Pisanje »Jutra« dakle odražava stanovište vladine stranke.
- 28 O toku štrajka postoje podaci u izveštajima o situaciji u fondu pokrajinske vlade za Sloveniju za godinu 1920/21. i u fasciklu rudarskog štrajka u Arhivu SR Slovenije kao i u građi u fasciklu 163 u arhivu CK SKS.
- 29 Crveni barjak (Rdeči prapor) br. 60, 24. 12. 1920.
- 30 Jutro, br. 104, 21. 12. 1920.
- 31 Slovenac (Slovenec), br. 293, 24. 12. 1920.
- 32 Crveni barjak (Rdeči prapor), br. 62, 31. 12. 1920; o nasilju nad rudarima u Bosni i Hercegovini je u novogodišnjem broju 1921. pisalo i socijaldemokratsko sindikalno glasilo »Radnik« (Delavec).
- 33 Slovenac (Slovenec), br. 296, 29. 12. 1920; Naprijed (Naprej), br. 299, 29. 12. 1920.
- 34 Jutro, br. 108, 28. 12. 1920.
- 35 Slovenac (Slovenec), br. 297, 30. 12. 1920.
- 36 Naprijed (Naprej), br. 3, 5. 1. 1921.
- 37 Jutro, br. 1, 1. 1. 1921.
- 38 Naprijed (Naprej), br. 298, 28. 12. i br. 299, 29. 12. 1920.
- 39 Naprijed (Naprej), br. 6, 10. 1. 1921.
- 40 Jutro, br. 9, 11. 1. 1921.
- 41 Izveštaj o situaciji u fondu pokrajinske vlade u Arhivu SR Slovenije; Naprijed (Naprej), br. 8, 12. 1. 1921; Radnik (Delavec), br. 2, 15. 1. 1921; Jutro, br. 10, 12. 1. 1921.
- 42 Naprijed (Naprej), br. 18, 24. 1. i br. 265, 22. 11. 1921; Činovnik (Uradnik), br. 1. 1921.
- 43 Radnik (Delavec), br. 2, 15. 1. 1921.
- 44 Novo vreme (Novi čas), br. 26, 3. 2. 1921.
- 45 MIROSLAV STIPLOVŠEK, navedeni rad, br. 617; Radničke novosti (Delavske novice), br. 46, 16. 11. 1922.
- 46 Jednakost (Enakost), br. 19, 8. 12. 1922.

DIE VERBUNDENHEIT DES STREIKS DER BERGLEUTE IN SLOWENIEN MIT JENEM IN BOSNIEN UND DER HERZEGOWINA

Mit dem Generalstreik der Bergleute in Bosnien und der Herzegowina Ende 1920. waren die slowenischen Bergleute zweierlei verbunden: erstensführten sie die Bewegung, um die Löhne, die in einen Streik übergang, und zweitens, im Streik und dem Husino-Aufstand im Gebiet von Tuzla nahmen slowenische Bergleute, die nach Kreka wegen der Arbeit in der Kohlengrube Mitte 1919. ankamen, Anteil. Mit ihnen versuchte die Bergwerkdirektion zusammen mit den Mächten als mit den Streikbrechern den Kampf der bosnischen Bergleute, den diese schon am 1. Mai 1919. begonnen haben, zu brechen. Aber slowenische Bergleute haben kategorisch den gerechten Kampf der bosnischen Kameraden unterstützt und sich syndikalisch in der kommunistischen Klassenorganisation verbunden haben. So sind die Absichten der Bergwerkdirektion nicht vorwärtsgekommen. Inzwischen ist es notwendig zu betonen, dass bosnische Bergleute vom Unternehmen verlangt haben, den slowenischen Bergleute alles Versprochene, mit dem sie nach Kreka angelockt wurden, auszufüllen.

Die slowenischen Bergleute haben sich wegen der Sabotage der rechtsorientierten Funktionäre in den Klassensyndikaten erst nach dem schweren Kampf Mitte 1920, dem kommunistischen Bund der Bergarbeiter notwendige Bedingung für das Einschliessen in die grossen gemeinsamen Aktionen der jugoslawischen Bergleute erfüllt, und so haben sie danach den grössten Kampf mit den Bergleuten Bosniens und der Herzegowina gemeinsam geführt. Im Oktober 1920, begannen slowenische Bergleute mit einer Bewegung für eine beträchtliche Lohnerhöhung wegen der sichtlichen Preisvergrösserung. Wegen der unnachgiebigen Kohlengesellschaft und der unentschiedenen Vermittlung der Macht begannen am 17. Dezember 1920, 9640 slowenische Bergleute, in zwei Staatsbergwerken und in einem Privatbergwerk zu streiken mit Hilfe der Sozialdemokraten ist es aber den Unternehmern gelungen Leute vom Streik abzuwenden, indem sie ihre Forderung betreffs Löhne teilweise zu befriedigen. Der Beginn der Bewegung für die Löhne in Slowenien beeinflusste ermutigend auf den Lauf der Bewegung für die Löhne der bosnischen Bergleute, die wegen der Unnachgiebigkeit der Unternehmer und der staatlichen Macht am 21. Dezember mit dem Streik beginnen mussten.

Der Streik slowenischer und bosnisch-herzegowinischer Bergleute, den der kommunistische Bund der Arbeiter Jugoslawiens geführt hat, haben Unternehmende Mächte und bürgerliche Zeitungen als politisch verkündet. Zentrale und regionale Mächte haben entschlossen, dass sie ihn mit allen Mitteln brechen und als Anlass dafür benutzten sie die Kundmachung als auch andere ausserordentliche Anordnungen gegen Kommunisten und andere Arbeiter. In Bosnien und der Herzegowina haben die Mächte den Generalstreik mit der Blutgewalt gebrochen und sein Ende mit den Arbeiteroffern hat auf die Streikbeendigung in Slowenien mit Hilfe der »sanften« Methode entschieden beeinflusst.

Die Vertreter der Regierung haben von der Bergwerksgesellschaft aus Trbovlje die Vergrösserung des Einkommens der Bergleute auf die Höhe des Einkommens in den Staatsbergwerken verlangt und von den Bergleuten verlangten sie, dass sie sich gleich zur Arbeit zurückkehren. Erst nachdem die Vertreter des verbotenen Bundes der Bergarbeiter das überzeugen der Regierung bekommen hatten, dass die Unternehmen ihre Verpflichtungen in Hinsicht der neuen Einkommen am 11. und 12. Januar 1921 ausfüllen werden, liessen sie die Bergleute vor sich kommen, das sie sich zur Arbeit kehren. Später haben sie sich höhere Einkommen, mehr denn dieselbe die Bergleute in den Staatsbergwerken gehabt hatten, ausgekämpft.

Der gemeinsame Kampf der bosnischen und slowenischen Bergleute Ende 1920. war ein heller Beispiel der Arbeitersolidarität und Brüderlichkeit. Gleichzeitig war sie ein der Drehpunkte in der vorkriegszeitlichen revolutionären Arbeiterbewegung.